

המציפה

עתו שבועי

רכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית:

כאוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין 3.50
לחצי שנה 1.75
לרבע

באשכנז:
לשנה 8. — כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוכרות לנפטרים לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הקר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"י גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 9 Listopada 1906.

גליון מה

הראשון כא חשון תרס"ו.

הקצה ויהי למתבולל קיצוני. עתה הוא בא להכהיד את היהדות, לכל תהי לו לשמן בדרכו, דרך הכס וחוקר „אשכנזי“.

הוא מחקר ומגדף את היהודים ואת דרכיהם ואת מהלך מהשבותיתם, הוא מספר „לאחיו האשכנזים“ את דרכי הקנאים בביתמ"ד, הוא מספר להם, כי יהודי הגטו מכזים את כל הכמת אירפה ואת כל העמים ותרבותם, „הגוי“ הוא טמא ורשע. „הגדרים, שכנו הקנאים בווי הגוים סביב הגטו, הן בצורות יותר מהקי הממלכית, שאינם הודרים לעולם אל הגטו פנימה. וגם היהודים המודרנים, שנמלטו כבר „מפטרותי התלמוד התפל“, עוד נאות הגטו, שאין לה כל יסוד, פועלה בקרבם בלי דעתם, גם המה מביטים בכזו על ה„גוי הפשש“. והיהודי הפולני פראמער הולך ומבאר באריכות את סבת הנאות היהודית הזאת והוא מוצא אותה כאמונת היהוד. והוא מהרף ומגדף את אלקי ישראל ומגנה את אמונת יהוד האלקים ומרומם מעל כל תהלה את האלילות ואת מעשי התעתיים של עובדי האלילים, והכל בדרך מדעי, כי על כן „הכס אשכנזי“ הוא ועליו להגין על אלילי האריות. כל חמתו הוא שופך על מוסר התורה, על הקדושה היהודית ועל הפרישות מן התאוות ושרירות הלב. זאת הוא בעיניו התנגדות לכל הגיון ותבונה ולכל רגש אסתטי. ועל כן גם חרבן בית ישראל לא יכול להוכיח ליהודים את אפסותו וילכו ויבנו יהדות אחרת אחרי חרבן ויוסיפו הבדלה על הבדלה ופרישות על פרישות. הזוהרת „ובחקותיהם לא תלכו“ נעשתה לחוק התקים. כן נבראו הכריות המשונות כגטו אשר במזרח, הדאים בדרך החיים בצללים, שאינם מרגישים

מן המזרח, המתפשטים בארבה על כל נאות שלום בארצות המערב, להפריע שלום שאננים. ועוד גרוע מזה: הציונים הארורים עשו את היהודים ללאום והם מרעישים עולם בשאלת היהודים, מנוחה לא יתנו בפתותם! עוזרים הם את האנטישמים, לנענע את האשפה הזאת ולהגדיר ריחה, ריח הגטו. להשתגע ממש! אין עוד אנה לברוח.

ובכעסם וכיאושם קמו הפושעים עתה להלהם ביהדות מלחמת יאוש, להנקם בזו הבת השוככה. מלחמה קשה לנו עתה, מלחמה ביהדות, מלבד המלחמה ביהודים בארץ הדמים. ספרים אהדים יצאו בשנה הזאת, שתוכנם אניטיציא חזקה בעד בטול היהדות ע"י התבוללות גמורה, בלומר ע"י שמר ונישואי תערובות. מהכרי הספרים המה בלם יהודים פושעים, שקמו להלהם ביהדות, יען הפריעה מנוחתם בעת האחרונה, צעקנית היא היהדות בעיניהם ויקומו להשתיקה, להשיבה אל קברה. „המצפה“ כבר בא זכר ספרים ומאמרים כאלה. עתה ספר חדש הופיע והוא נשא בפי המתבוללים והם מרקדים סביבו כמו סביב עגל זהב, מושיע חדש הם רואים בו. *) המחבר היה בימי נעוריו בחור פולני מחובשי ביהמ"ד וימלא כרסו בש"ס ופוסקים ויתנהג בחסידות ובקנאות קיצונה. אחרי כן ברה לאשכנז, בעזרת נדיבי עמו גמר למודי כ"ס תיכוני וילמד פילוסופיה בכרסלאו וכדרך בחורים כאלה בדור הקודם נהפך מן הקצה אל

*) Vom Ghetto zur modernen Kultur. Eine Lebensgeschichte von Dr. Jakob Fromer. Charlottenburg 1906.

ממעמקי לבבי הגני מברך בבכבת מו"ט את בת דורי מרת סאבינא מאסמביוס מסאנרץ החדשה להארסה עם מר יחיאל סאלאמאן מיאסלא.
מ. ש. מאסמביוס -- משאנא-ראלנא.

שקעו יהודים!

עת רעה עתה לפושעי ישראל, המה בורהים מפני היהדות וזו רודפתם, המה נחבאים מפניה בחדרי חדרים והיא מתגלה אליהם במצפוניהם כרוח רעה, להבעיתם ולגזול מנוחתם. המה מתעלמים במהנות זרים, משנים פניהם ומתחפשים והיא נצבת ממולם, לשהק כם ומגלה הרפתם. מבקשים הם לשכת בשלוה בהתגכרם על נקדת-מצב אכותיהם ואחיהם ולחסות בצל ההתבוללות מעוזם ואומרים בלבם, כי כבר שכת העולם את חרפת מולדתם, כבר רחצו למדי את טמאת הגטו, והנה קול שועת בת עמם של אבותיהם עולה מארץ הדמים וכל העמים שבים ומעלים בעל כרחם את שם היהודים על שפתיהם ופושעי עמנו נכלמים והפים פניהם, בכל מקום לבתם נדמה להם, שהבל מסתכלים בהם, מורים באצבע עליהם, הכל מרהמים עליהם, בי אחיהם ילקו הנם. המה קוו לימי שלום, לימי השכלה ואהבת אדם, למען תקרב עת התשועה הגמורה על-ידי טמיעת היהודים בגוים, למען ישכחו מכריתם הנכבדים והנעלים את מוצאם וגם המה לא יהיו זקוקים עוד להאנח בפגשם בשם יהודים בספרות, בעתונים ובשיחת רעים, והנה, אוי ואבוי! כל העתונים מלאים בשורות רעות על אדות יהודים, על אדות אכפורה יודיות, על ארות גולים יהודים

בארם העושה בשלום. לו הכח והרשות ליסר את כל הממרה את פיו בענינים קשים ונוראים, ובני הכפר היו נאנחים מן העבודה הקשה, אשר שם עליהם ומן הענשים הנוראים, אשר הוא נזר עליהם. ביחוד היתה ירו נטויה על מאיורקי המזוג שלו. בפעם בפעם היה קופץ עליו ברגזו, נזר עליו גזרות נוראות ומפר את שלותו. היום מוצא בו הטא זה ומחר חטא אחר, ואחרי כל חטא הוא נזר עליו לשלם קנס סכום גבוה, ולפעמים היה נזר עליו, ששני הירוקים יבו אותו בשומי ברזל מלקות שלשים או ארבעים. אם לא שלם מאיורקי בזמנו את המחיר הקבוע בער רשות המזיגה, אז אוי ואבוי לו, הפריץ שם עליו קנס של ממון ועוד שלשים מלקות או יותר. ורי מאיר כבר רגיל היה בצרותיו וכיסוריו ומקבלם באהבה. מדת „נחום איש גם זו“ היתה לו. רגיל היה ר' מאיר לומר: „אין אדם נוקף אצבעו למטה אלא א"ב גזרין עליו למעלה, כודאי כך גזרו עלי מן השמים, וכל מאי דעביד רחמנא למב עביר“....

ויהי היום והפריץ היה צריך למעות ויחלט להוקיר את מחיר רשות המזיגה ולגזור על מאיורקי, שישלם את המניות של שלש שנים במוקדם בבת אחת. היום מהוא היה שמחת תורה. שמח ועלו ישב ר' מאיר

ונותן באמונה, ולכן הביאו לו בלם את סחורתם, למבור לו. הוא היה מהנגד לפתגם ההמון „טעות גוי מותר“. כשאבר שלם לו וטעה במספרו, החזיר לו ר' מאיר את העודף, וכך היה אומר לאשתו: „כזה אני מקדש שם ישראל, ואם לא אחזור לו והוא יזכור אח"כ מעצמו אגרום ח"ו חלול השם, כי הלא אהיה בעיניו בנגב ויחלימו, כי כל היהודים נגכים המה“

גם היהודים בעיר פ. כבדו מאד את ר' מאיר, כי לא ככל יהודי הכפרים היה ר' מאיר מלמד. ראשית היה ממשפחה מיוחסה, ושנית היה חסיד באמת, חסיד כמשמעו. אוהב חסד ועושה רק טוב. בעל צדקה היה מאין כמותו, ביתו היה פתוח לעובדי דרכים, את כל הבאים לביתו היה מאכיל ומשקה כחנם. בקצור ר' מאיר היה איש אהוב על הכריות. מצבו הכלכלי היה לא רע ולא טוב. אולם הוא היה מסתפק כמה שיש לו ושמח בחלקו. רק הפריץ עמד לשמן לו וימרר את חייו.

והפריץ הוא השליט בכל הכפר. הוא מושל על יושבי הכפר ממשלה בלתי מגבלה ומפיל עליהם מוראו וחתתו. כל יושבי הכפר היו מדוכאים ונכנעים החת זרועו הקשה, גויותיהם, מקניהם, בתיהם, נכסיהם וכל ממלטליהם, בלם משועבדים לו ויכול לעשות בהם

פיריטון

כלב מתפלל.

(ספור מימי שלטון הפריצים הפולנים)

ככפר קרישצוניק אצל פ. גר היהודי ר' מאיר מלמד. ר' מאיר זה לא היה מלמד ולא בן מלמד, והיהודים קראו לו כך מפני מעשה שהיה, באשר יראה הקורא הלאה. אולם שם אחר היה לו בין אברי הכפר; הם קראו לו מאיורקי „הצ-רב“. מאיורקי כמשמעו, ו„הצ-רב“ על שם כי איש הם וישר היה. הוא היה המזוג בכפר, ובכל פעם בשבאו האברים לבית המזיגה לא מצאו אותו יושב בטל. פעם מצאו אותו יושב אצל השלחן, ספר ארוך פתוח לפניו והוא מתנועע ולומד, פעם מתהלך בבית לארכו ולרחבו וסדור בידו והוא מתפלל, ואפילו בשעה שעמד אצל שלחן המזיגה ומשמש אורחיו היה סדורו פתוח לפניו. האברים אהבוהו מאד ויאמרו עליו, כי אין במוהו יהודי כשר בכל עיר פ. הסוחרים שם כלם רמאים, אולם מאיורקי הוא נושא

מרוקצ'יא, לעבב את המו"ם, אבל לא הצליחו. הועד הממונה על תקון הבחירה עוד לא נמר את עבודתו בדבר החוק למנוע את התרמית בבחירות, את קנין הדעות, את האונם ואת נגבת הדעת בענשים שונים. **שלום באונגריא.** כפי הנשמע החליט המניסמר למלחמה הכללית, לעבב עוד את דרישות הנוספות על חיל הרכב, לבל יקומו המאדיארים בתביעות חדשות. בל זמן שאפשר להחזיק את השלום עם אונגריא לא יעבירוהו עד בוא יום התפטרות המניסמרים הנכחי, שאינו רק ממשה עוברת. המאדיארים הקנאים יחבו על שעת הכשר לחדש את הסכסוכים עם בית המושל, למען קרב את הפרוד הגמור. אך המושל ישמר בכל האפשר, לבלי החיש את היום ההוא. על-כן תשמט לע"ע הגדלת חיל הרכב.

שנוי בכרית המשלשת. זה כמה פעמים התפשטו שמועות, כי הכרית המיגלשת בין אשכנזי אוסטריא-אונגריא ואיטליא תכבל בקרוב, כי איטליא נוטה אחרי צרפת ואנגליא בתקוה, כי יעזורה להשיג חפצה בחצי האי הכלקני, בכבוש מדינת אלבניא, ובמקום איטליא התחבר רוסיא לאשכנזי ולאוסטריא, להיות ברית שלשת הקיסרים ואת הכרית הזאת תבכר רוסיא על פני ברית עם אנגליא. אך לע"ע אין עוד דבר מחלט, הידיעות האפיציאליות מכביחות, כי הכרית המשלשת הישנה תתקם.

מכתב גלוי

אל הרבנים והצדיקים שליטיא בגליצ'יא.

אם עושק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל תתמה על החפץ כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. (קבלת ס' ז')

לאשר שמעתי, כי פקר ה' את עדת כולל גליצ'יא באה"ק הנהונים למרמס תחת יד פקידהם, ויקם להם מושיעים, אשר נתעוררו לצאת לישע אחיהם, למחות דמעות העשוקים מעל פניהם, אמרתי אענה גם אני חלקי, את אשר קרה אותי וזוה יוכלו רבני גליצ'יא לדעת ולדון מה שיעשה באובי קיר.

אנכי הלויתי חמש מאות פראנק על שמר של כולל גליצ'יא בחת"י הממונה ר' כרוך דוד הכהן (ההלואה היתה נחוצה מאד לצורך פדיון שבנים... כעד אחד מנכדיו) והמעות הגיעו ליד הממונה הנז' ואינו רוצה לשלם לי על לא דבר ואומר, שיש לו ד"ת עמי. צעקתי שילך עמי לדון ואין משיב אותי עד עבור שנתיים. אחרי עמל"י ויגיעה השיב, שרוצה לדון עמי לפני הרב מיאסלא הפסול לדון זה עפ"י הדיון... עכ"ז מה יכלתי לעשות? הוברחתי להסכים גם על זה לאשר ידעתי שהדיון פשוט ומפורש בכרבי יוסף והרב הנז', אשר הממונים האצילו עליו מהורס, לא מצא שום אופן לזכות הממונה זולת למק עצמו, שאינו רוצה לדון בזה. אמרתי להממונה הנז': מאחר שהדיון שלו סלק א"ע ולפני דינים אחרים אינו רוצה

הרשעה, כאלו צדיקים אנהנו מכל החי על פני האדמה; גם תולעת תתעקם אם ירמסו עליה. ששה מזיפי שמרות עומדים לדון והם במקרה יהודים ילידי גליצ'יא והכל אומרים: אלה הם יהודי גליצ'יא. בארו יהודי גליצ'יא מלאכים או צדיקים הם והם יכולים לפעול בצדקתם, שלא יצאו ממעיהם ששה חוטאים. ובשנה הזאת עצמה עמדו מזיפים אשכנזים לדון בוויין עצמה ואיש לא בזה בגללם את העם האשכנזי. ומה היא סבת הדבר? כמדומה שהעמים מודים בלי רצונם, כי צדיקים אנהנו מכל העמים ועל כן הם מחמירים בענשנו. כאלו לפי דעתם ראוי הוא העם היהודי כתורת מוסרו, במדת הסתפקותו ומכללותו, שלא ימצאו בקרבנו לא גנבים, לא רמאים לא פושעים, ולא שום עושי רע. ולא רק ביתרון מדותינו הם מודים שלא נרצוננו לרעתנו, כי גם בכשרונותינו הם מודים בגלוי ולא למוכתנו. הלא זה כמה הודו גדולי הממשלה כאשכנזי וברוסיא וברומניא, כי על כן אי אפשר לתת ליהודים שווי-זכויות, יען כי כשרונותיהם גדולים מכשרונות העם התושב ויש לחוש פן יגיעו לידי היהודים מהרה כל הון הארץ וכל המשרות הרמות. אנהנו לא דרשנו מידם לבאר כן. כי מודים כל העמים ביתרון יופי ותאר פנים של עמנו ידוע גם לפושעי עמנו, אף שהם מצטערים על תאר פניהם. דבר יתרונו אינו איפא "בלי כל יסוד". וככ"ז אדרבה, ילמדונו הכמי הפושעים והחוקרים הסוציאליים איך להוציא את המשפט הקדום הזה מלכות העמים. אלו היתה להם עצה לזה, או לא היו צריכים להתחלחל כל כך כשמעם את כיוון היהודים ולהכיר מיד, כי הוא גם בזיונם. "כל ישראל ערכים זה בזה", את החוק הזה לא אנהנו עשינו ולא אנהנו נוכל לשנותו, כמו שלא נוכל לשנות אם העמים בשנאתם המיוחדת לנו מחזקים את קיומנו ומאריכים את שנות חיינו על אף יעקל פראמער ויתר פושעי ישראל, ולא יתנו להם לשכוח ולהשכיח את מוצאם ובית אבותם. ואנהנו מה כי ילינו עלינו?

ענינים מדינים

חוק תקון הבחירה. החוק העשוי לחדש את פנו הממלכה בא בשבוע הזה שנית לפני מועצת הממלכה. ואחרי ששונאי החוק ממפלגות אחדות התכוננו להפריע את המו"ם ע"ד החוק הזה בהצעות נחוצות, השכילו הרוצים בחוק להתחיל גם את המו"ם הזה בתור הצעה נחוצה. המתנגדים לחוק עשו אכס-

מאומה בעד הארץ, שהם חיים בתוכה, המכונים את העמים אדוני הארץ כיצורים טמאים, החושבים את העולם הזה כפרוזדור עד שיבא המשיח וינאלם". ועוד ולזולים כאלה מחפת הפושע על אחיו היהודים ומסדרם לפני אחיו החדשים הגרמנים, השמחים על העדות הנאמנה הזאת של המלומד היהודי יליד פולן יותר מאשר על עדות משמברליאן ופיקלר. אבל עוד יותר ישמחו על דבריו פושעי ישראל חבריו במהנה הסוציאליים. המה מעתיקים דבריו בעתוניהם כמין שמחה של נצחון ומוסיפים עליהם כהנה וכהנה וקוראים עמו: טבעו יהודים! שקעו במצולות! הקברו, הטמנו בעפר ותכם עליכם תהום נשיה! רב לכם לחיות על האדמה! לא טובים אתם מיתר העמים הקדמונים, שהיו גדולים וטובים מכם וכאשר נפלו, לא עלה על דעתם להציל קיומם כהרבן מלכותם. טבע העולם הוא כן, עם שנצחוהו הוקים ממנו, עליו להתכולל כהם ולעבור מן העולם. אחינו הסוציאליים אינם אכזרים כהחולניגנים הרוסים, אינם רוצים לראות דמנו. הם מנחמים אותנו, כי בטול עם ישראל לא יהיה רק בטול רוחנו, אבל תחיה גופנית. "קום ישראל, הם קוראים, והיה בצורה אחרת, בתור חלקי עמים אחרים ולא תלאי עוד את העמים כנאותכם ולא תתפארו עוד ביתרון מדומה, להרבות מכותיכם".

יתרון מדומה! אולי חיינו מותרים על היתרון הזה, הצרות השכיחו אותנו זה כבר להתפאר ביתרונו, הלוואי שלא נהיה גרועים מאחרים! אבל הלא אין נותנים לנו לשכוח. הלא העמים דורשים מאתנו יתרון במדות ובמוסר. הלא על כל חטא קטן ייסרונו שבע, כאלו אנו צריכים להיות מלאכים מהורים מכל חטא ועון. בא וראה כמה נוכלים, כמה גנבים, כמה רוצחים, כמה עושקי דלים, כמה אכזרים, כמה מורדים במלכות, כמה פורעי מוסר, כמה משחיתי התרבות של כל העולם ישנם בכל עם ועם בכל מדינה ומדינה. החוטא יעמוד למשפט אם רק יתפש בכף, וישא עוונו וכל בני עמו נקיים ולא יעלה על אדם כלל לחיב את כלם בעונו. ואצלנו חבורה אחת של מורדים במלכות ישנם ברוסיא מכני עמנו — הפושעים גם בעמם — והם אינם תלמידינו במעשה תקפס ואכזריותם, כי אם תלמידי הבורוקרטים, והממשלה, וכל ההמון הרוסי ינקמו בכל היהודים הנקיים, הנאנחים ומתעצבים על מעשיהם הזרים של הצעירים הבוגדים והממשלה לא תכוש לדרוש מיד רבנים ובעלי בתים, למסור בידה את המורדים, אף שהמורדים האלה ירעו לבעלי הבתים יותר מן הממשלה. מידנו ידרשו, כי למרות הלחץ המדיני והסוציאלי הנורא לא ימצאו בקרבנו מערערים וקוראים תגר על עושי

עבר חדש ימים, יום הפרעון הגיע. הפריץ יושב בהיבלו ומצפה, שיביא לו מאיורקי את אלף הכסף; אבל מאיורקי מהמהמה. הפריץ התמלא בעם על הצפת היהודי, כי הוא ממתין לרנע האחרון. הנה כבר עבר הצהרים ועדין מאיורקי לא בא, וישלח להגיד לו, כי אם לא יביא כרגע את האלף ועוד חמשים בסף קנס גרש יגרש מן הכפר. בעבור רבע שעה שב השליח ויספר, כי מאיורקי השתגע. כמה הברת? שאלהו הפריץ. "הנה היא עומד בפנת הבית, ספר עכ בידו והוא בובה ומתפלל בלי הרף ועושה העויות משונות ונוראות מאד, וכשאמרתילו את פקודת אדוני הנעלה, ענה בקצרה "אין לי". וישתאה הפריץ ויחליט ללכת בכבודו ובעצמו אל בית המזיגה, לראות מה נעשה עם מאיורקי. בכאו הביתה וירא את ר' מאיר עומד ומתפלל ובוכה, מצא הפלחו חן בעיניו, ויבמרו רחמי עליו ויאמר אליו ברברים רבים ובלעג שאנן: "ההשמע מאיורקי, אם תלמד לי את כלבי זה, שיוכל להתפלל כסוך מן הספר הזה, אזי אתן לך כמהנה את רשות המזיגה לעולם ולא תצטרך לשלם לי אף פרוטה אחת". "טוב", ענה ר' מאיר, "הנני למלאות את רצון אדוני המרוסם". הפריץ מסר לו את כלבו החביב, שבא עמו וישב למעונו. פני ר' מאיר האירו מרוב גיל וששון

תיכף אחר החנ לקח ר' מאיר את ילקוטו וישם בתוכו את מליתו והפיליו ושטרמילו וגם לחם, ויברך את בני ביתו בכרבת הפרידה ויקח את מקלו בידו וישא את רגליו וילך אל הרבי. ימים אחדים הלך ר' מאיר רגלי מכפר לכפר ומעיר לעיר עד שבא עיף ויגע לביה הרבי. בכבי מר ספר להרבי את גזרת הפריץ האכזר ויתאר לפניו את אסונו הנורא. "הושע נא רבי הקדוש, הושע נא, קרא ר' מאיר בקול יללה, כי בצרה גדולה אני ובני ביתי...". אבל הרבי לא נתפעל מאומה מבכיו, לא נאנח ולא נענע בראשו, כי אם צחוק קל, צחוק של עונה ותום, רחף על שפתיו. בנחת אחו ביד ר' מאיר ויאמר אליו בקול שמח: "אל תדאג, לא תאוה אליך כל רעה. התפלל לך' ובטח בו והוא יעורך. לך בשלום לביתך. ואי"ה תושע השועה עולמים". בלב מלא תקוות טובות עזב ר' מאיר את בית הרבי וימהר ללכת הביתה, לספר לבני ביתו את דבריו הרבי ולנחמם מעט מינונם. בכאו הביתה לא הלך ללות מעות ולא עשה מאומה, העצב והיגון נעלמו מכיהו, כלם האמינו באמונה שלמה, כי יושעו בדרך פלא, וכבר חכו כלם לקראת היום המוגבל לפרעון, לראות איך יושעו ממצוקותיהם חשועה עולמים.

בביתו, אולם שמחתו נהפכה ליגון, כי שליח בא מן החצר ויגד לו, כי הפריץ קוראהו. חדשות נעשו! אמר ר' מאיר לבני ביתו, וימהר נכהל ונחפז אל ארמון הפריץ וישתחו אפים ארצה. בקול מושל קרא אליו הפריץ: "מאיורקי עליך לשלם לי את תשלומי שלש שנים בבת אחת, סך הכל אלף שקל. והנני מנביל לך זמן הפרעון עד שלשים יום ואם לא תביא לי את הסכום הנז' עד היום המוגבל, אקח ממך את כל אשר לך ואגרש אותך מן הכפר ועוד אתן לך צדה לדרך חמשים מלקות! ההשמע את אשר אני אומר? אל תשפוך לפני שית, ואל תתחנן לי בדרך היהודים הרמאים הנבזים, כי לא אשמע לך, לך לביתך...". וכדבריו עזב את האולם וילך להחרר השני. בלב נשבר ובעינים מלאות דמעות יצא ר' מאיר מן החצר ויפן ללכת הביתה. בלכתו החליט, לבלי ספר לאשתו מאומה, כדי שלא ישבית את שמחת החנ. אולם בכאו הביתה לא יכול למשול ברוחו, ויתפרץ בכבי נורא ויספר את דבריו הפריץ ויבאר עד כמה גדול אסונו, כי מאין יקח אלף שקל בסף? ותהי בביתו תאניה ואניה וחג שמחת תורה נהפך לתשעה באב. — כל היום וכל הלילה חשב ר' מאיר עצות, מה לעשות להנצל מן האסון הנשקף לו ויחליט ללכת אל הרבי אשר בעיר.

אל הלשכה, לבל יהי כל מעצור בעבודתנו. וכמובן, כמרה אשר ירבו כחותינו החמריים של הלשכה, בה במרה ילך ויתרחב גם שדה פעולה. עלינו להעיר עוד הפעם, כי את חוברות-השקלים אנו שולחים למפרע רק לאלה החברים הידועים לנו, בעוד אשר לאחרים נשלח את השיכרות רק אחרי קבלת הכסף ורשימת שמות השוקלים. והנני מבקשים מאת אלה האחרים לתת לשוקלים ער קבלת השוכרות מאת הלשכה שוכרות זמניים. והנני מסיים בקול-קריאה: לעבודה!

בברכת התהיה
לשכה-המרכז של "עבריה", ברן.
הכתבת:
Zentralbureau »Ibria«, Bern, (Schweiz)
[Freiest. 24 a.]

הדמוניות היהודים באפריקה.

במלאכות החברה בי"ח והחברה המדעית לחקירה מרוקו בצרפת הלך הסופר העברי הידוע נחום סלושץ לאפריקה, לחקור על קדמוניות עמנו בארץ המסתרים הזאת, אשר בדרונו נפתחו שעריה ותגלינה תעלומותיה. היא שלח "להיום" את תוצאות מסעו במדבר סהרה. הוא כותב לאמר:

— עברתי הרים ומדבריות באבותינו במדבר, רכבתי על גמל בסהרה המדבר הנורא, על חמורים ופרדות בהרים, שגם שמם לא נודעו ועל סיס במישור קירנה. עמים ושכמים שונים עברו לפני כבני מרון: ערביים וברואים לשכמיהם, ברברים לכפריהם וקניהם בהרים, שוכני מערות ויושבי אהלים, חוצכים בסלע קנם וגרי-חיים ובורות... והיהורים לקתלותיהם, ויהודים מיהודים שונים: יושבי ערים ושוכני בתים; יהודים יושבים בכפריהם במערות; יהודים נודדים באהלים — ויהודים מחמדנים לרוח העה... ראיתי עוני, שפלות, בערות, מוסר-הבל רחבים מני, גדולים מארץ מדה; ראיתי גלות ועבדות, רוח-נבאה מעוצר רעה, ועבדות ובערות וישפלות מרוב טובה. ראיתי שרידי ערים שחרבו, קהלות למאות, שוכני נאסף מן האדמה; ראיתי גלילות שלמים, שלפנים משלו בהם היהודים, וגם שמות נכורים יהודים, שנתנו התייהם על ארץ רבה; וגם ראיתי ערים וכפרים, שיושביהם הם מושלמים, אבל חזות פניהם ומנהגיהם הנשארים אתם המה יעידו כי מזרע קידש מחצבתם — והם הרבים... מרגדיה היסטורית איומה, ארוכה ונוראה — המתחלת מימי גלות החל אשר בספרד בימי ירמיה, והנמשכת עד ימינו אלה — נגלתה לפני ככל מציאותה המרה, המבהלת... אפריקה היהודית פתחה לפני את סגור לבה, את ספוני שמוני החול — חול המלכר המכסה על הכל, גם על הדמים השפוכים שאין דורש להם...

ואבא הנה — לקרתנה העתיקה — ועל הנבעה התלולה, הנבעה הנאווה הצופה פני הים — יס קרתנה היפה בתוך ירק גנים ואלפי מצבות שרידי ימים מקדם אשר אסף הכהן הצרפתי והחכם דעלאטר, הנני מתהלך ומשמים — וסוקד ימים מקדם, מבקש בחזון העבר את פשר ימים יבאו... ושם מנגד על גבעה ישנה חפרו החופרים ומצאו קברים, נאדות, חמר ובקבוקים, וכתוב עליהם בשפת כנען, בשפת עבר. והלאה, בקצה הצוק על ראש גבעת גמרה, שם חפר וימצא האב דילטר בית קברות של יהודים מלפני באלף וחמש מאות או שש מאות שנה; — מלאכתנו נעשית על ידי אחרים! ואני קורא, אני מעתיק, אני מבאר את כל הכתובות האלה, את כל האורים, שהצילה יד חוקר חרוץ מימי קדם קרמהה, שארית הפליטה לכני כנען אשר באפריקה... בי עם בקרתנה ישב דבר בשפת עבר, כתב, סחר אל ארץ, אהב, לחם, התרגש בשפתנו הלאומית... ואם לא הדעו לכם באו וקראו עמי את הכתובות, שאני פושד בזה במצות האקדמיה בפריס... היתב הוא כתב עברי ישן, שבו נכתבה התורה. השמות הם שמות עבריים, כלם מהאימים: אדנבעל בן חנבעל; מען בן חנן; עזר בן עזר וכו'. והמלים הכתובות על האבנים האלה (י) עצמי בנתי מצבת לסכר (ליזכר) עולם וכו' וכו' וזה

עבודה-הכנה לקונפנציה הבאה של "עבריה", שתהיה האספה המכוננת הגמורה של ההסתדרות הכללית, ופעולה זו מסתעפת לשלשה סעיפים:

(א) עבודה ארגניזטורית. — במקצוע זה יכולים אנו להודיע בשמחה-לב, כי למרות התנאים הרעים, שבהם נרונים עתה רוב אחינו, לא היה קולנו קול קורא במדבר, ובל יום ויום מביא לנו מכתבים מבל קצו-ארץ, המעידים על תנועה הולכת וחזקה לשם תחית השפה, ואגודות לעשרות הולכות ומתסדרות או מתחדשות בהרבה מקומות, מלבר האגודות הקיימות ועומדות מכבר, אשר החלו להרחיב עתה את חוג-פעולהן, אחרי בואן בקשר-מכתבים עם הלשכה. רבות מן האגודות מתאוננות על מחסור חומר לאספות. על זה לנו להעיר: (א) עקר האגודות אינו צריך לעמוד על אספות של שיחות ודוכחים גרידה, כי אם על העבודה של תעמולה לטובת הרעיון, של תקון החנוך, של הרחבת דעת השפה והספרות ע"י שעורים פרטיים וצבוריים, יסוד בתי-מקרא וכו'. ובעוד אשר את השקל אפשר לקבל גם מאת איש שאינו יודע את השפה, ובלבד שידע במטרה ה"עבריה" (חבר הומך), הנה אין לקבל לחבר לאגודה אלא את האיש המתחייב לא רק לדבר המיד בשפת-עבר בכל מקום שהוא נשמע, כי אם גם לפעול ולעבוד לטובת הרעיון ככל האמצעים (חבר פועל), ולא יהא ענין האגודות במין "ספורט", הנעשה ונשנה אחת כה ואחת כה לשם בדיחות-הרעה בעלמא. (ב) כל ספר חדש או ישן, כל מאורע או חיון חשוב בחיים הצבוריים וברומה יכול לתת חומר להרצאה, לשיחות, לזכוחים, והדבר תלוי אך ורק בכשרון חברי האגודה ליצוד את החומר הזה ולעשותו למענין, ובשעת הדחק הלא אפשר להשתמש גם בדברי אחרים, בהקראת מאמרים על שאלות נוגעות אל העם, פרקים מדברי ימי ישראל, תולדות הספרות, ספורים וברומה.

(ג) עבודה ספרותית. — לברור שאלה השפה העברית וספרותה עומדים אנו להוציא מערכת מחברות, בתוכות בידי סופרים מומחים שונים, והננו יכולים להודיע, כי תחת ידנו נמצאים כבר בתבנית-חשובים שונים, אשר מפני מעצורים ידועים לא יכולנו לגשה עד-עתה אל הדפסתם, ואולם בקרוב תצאנה המחברות הראשונות. אנב אנו מוסרים בזה מודעה, כי הלשכה רוצה לתת מקום לדברי בעלי דעות שונות ובלבד שיעמדו על בסיס תחית שפתנו, וממילא אינה מקבלת עליה אחריות בעד הפרטים.

(ד) הכנות מיוחדות לקונפנציה הבאה. — הננו מאספים חומר לחבור דוגמה לספר-התקנות של ההסתדרות הכללית, ודוגמה זו נוציא בחוברת מיוחדת, אשר נשלחנה לכל האגודות לרון עליה. עפ"י דוגמה זו ועפ"י ההערות מצד האגודות תגיש לשכת-המרכז או קומיסייה מיוחדת לזה הצעה מפורשת לספר-התקנות לפני הקונפנציה הבאה ומעוררים אנו בכך עתה את האגודות, לשלוח לנו את הצעותיהן בנדון זה. לתכלית בל אלה קבעה לשכת-המרכז את שיקל "עבריה". השתדלו איפוא, בל המסורים לרעיון תחית השפה, להפיץ את השקל הזה ככל האפשר, כי הוא היסוד להסתדרות כלה והמקור העקרי לעבודה מרבית פוריה. ומבקשים אנו מאת כל האגודות והאגשים הפרטיים להודרו באספת השקלים ובמשלוח הכספים

ההיכל ייציא את סדורו ויניחהו על כסא. ויהי בראות הכלב הרעב את הסדור וימהר ויפתחחו וישם את עיניו בו. אולם בראותו, כי אין שם מאומה לאכול, צעק וינבח בקול יללה הו — הו — הו ויעלעל את הרף השני וירא, כי אין מאומה ויילל בקול מר ובן תלאה. וגרמה כי הכלב מתהלל מן הסרור. כל הקרואים השתוממו על חכמת הכלב ועוד יותר על חכמת מאירוקי ויצחקו ויתחוללו. פריצים אחרים התקנאו בהפריץ, כי זשיר פקח לו, ולשמחת הפריץ והפריצה לא היה קץ וגבול. ויהנשא הפריץ ויקרא לפני קהל אורחיו: "אדונים ואדונות נככדים, אתם עדים, כי רשות המזינה, הבית והגן הסמוך לו נהונים לצמיחות לאחווה למאירוקי ולכניו עד עולם". שמח ועלו עזבו ר' מאיר את ההיכל וישב לביתו לשמוח עם אשתו ובניו על הנפלאות, שעשה עמם ר' וכשבא ר' מאיר אח"כ העירה ספר שם את כל הנעשה, ותהום כל העיר ותתפלא. לצני העיר כנו אותו אז "ר מאיר מלמד". ובן נשאר שמו. גדיוק. שמואל צני ווייס.

לרון עכ"פ ידון עמי לפני כ"ד של ג' הדיוטים ואינו רוצה. ועתה חסם ושודר אועק על הממונים של כולל גליציא בכלל ועל ר"ד הכהן בפרט המשוש מאת הנשיא לכל ימי עולם המתעטף באדרת היראה והחסירות ומלסמם את הבריות בעצם היום במצות בניו הידועים או במצות מחותנו הנובל שמחה נתן גאספסנבויער הידוע כמעט, שלא נתנו להתכב, והמה כסיעת איש בריתם ר' יוסלי פרידמאן בדראהביטש, הם המה מנהלי הנשיאות של כולל גליציא. כבר נחר גרוני בקראי לפני "הנשיא" הרה"ג מוהרי"ל סופר, אשר עפ"י הדין הוא מחויב לשלם. והוא נתעטף בדומיה. טעמו לא נודע, אבל אין לנו עסק בנסתרות. גם מי שלבו בחלמיש צור יהנש ויתרכך מקול צעקת עניי הצאן זה במה. ועי"ז מצא חים המשולש הנז' מקום דההגדר לעשות מה שלבם חפץ. גם בגופא דעובדא הנני כותב לע"ע דברים סתומים, ב"א יהפרסם ע"פ הבל יהיה להם לחפרה ולדראון עולם. הנני דובר בשם האמת, הצדק והמשפט, כי המחזיק בידי קשר בוגדים אלה לא ינקה ודמי אלפי נפשות ממו ידרשו. הביטו וראו מי הוא רוח החיה באופני ההנהגה: שמחה נתן הנז' ההולך במלאכותם לגנוב לבב גדולי ישראל. מי הוא אביו? מי היא אחותו? ... מעשיו הפרטים הידועים? הגעו בעצמכם, אם אנכי, שאינני מקבל חלוקה כלל ואין לי שום שייכות ככולל גליציא ואינני בערער בערכה. כי בפולין יצקתי מים ע"י אדמו"ר הגאון הצדיק מסאבימשוב שלי"א ושנים בבירים הייתי דיין בווארשא. וגם כהה"ק הייתי רב בעה"ק טבריא תו"ב שלא ע"מ לקבל פרס. ועכ"ז הנני רצוף משפט ולא אוכל לעמוד נגדם במקום שהכסף בידם ואין לי למי לזעוק, כי כל אחד לוחש באזני הלא ידעתם את ממוני גליציא, אשר מי אדון להם, דנין דיני נפשות ואין דנין אותן ומה יעשו עניי הצאן, אשר המצית דמם מסורה בידם. ובאמת נפלא ממני מטרה הרה"ג מוהרי"ל סופר נ"י, איך אטם אזנו מזעקה דלים ואם כבוד הבריות לא יגדל בעיניו, מדוע לא יעשה חשבון בנפשו אם הוא יוצא ידי שמים? וביותר אהפלא על רבני וצדיקי גליציא, אשר בידם למחות, מדוע יעמדו מנגד על דמי אחיהם באה"ק? אם יתעורר רגש היראה והחמלה בלבב גדולי ישראל לשים עין בקורת על הנהגת כולל גליציא ולהוציא לאור מי"פ, הנני נכין להשיב לבל דורש את פרט, הדברים ואז הבינו כי כנים דברי מוקירכם הכותב מקרב ולב עמוק וכצפה לגאולה ולישועה קרובה.

דובעירל מיוארשא.
צפת."

מכתב חוזר.

ב"מכתב הגלוי", שפרסמנו לפני חדשים אחרים, באה הודעה אחד מחברי היקר המרכזי של "עבריה", כי לרגלי סבות שונות המפורשות במקומן נוסדה לשכת-העבודה של המרכז בברן. חוזרים אנו על מודעה זו, מפני ערבוב-המושגים של רבים, המחליפים את לשכת "עבריה" באגודת "עבריה" הקיימת בברן, שהיא ככל שאר האגודות הפרטיות, בעוד שהלשכה היא באת-כחו של הועד המרכזי, שקבלה על עצמה כמלא את כל החובות, שהטילה האספה הכללית על הועד. פעולה לשכת-המרכז היא בעקרה

ויפרוש את כפיו למעלה ויודה לד' על ווסדיו עמו. אח"כ התחיל לעשות את מלאכתו, ללמד את הכלב להתפלל. ויקח חתיכת בשר ויחתכנה לפסים דקים קטנים וישם בין כל דף ודף בסדורו חתיכת בשר. ובאשר רעב הכלב הניח את הסדור לפניו על הספסל ויפתחחו. בראות הכלב את חתיכת הבשר חטף ויאכל ויעלעל ר', מאיר את הרף השני ואת השלישי וכן תלאה. והכלב מצא מאבלו בין כל דף. וכך היה עושה פעמים או שלש בכל יום. עד כי התרגל הכלב לפתוח לו בעצמו את הסדור, לעלעל בו ולבקש את הבשר הטמון בין הדפים. ימים לפני יום השלשים הרעיב ר' מאיר את הכלב ולא נתן לו מאומה לאכול. ויהי ביום השלשים, יום הולדת הפריץ ויבאו כל הפריצים מן הכפרים הסמוכים, וכל ידידיו ואוהביו, לברכו ליום הולדתו. הפריץ עשה לו יום טוב בדרכו ככל שנה. כל הקרואים ישבו בהיכלו ויתענגו, אכלו וישתו וייטיבו לבם. וישלח הפריץ לקרא למאירוקי עם כלבו, להראות לפני אורחיו הנכבדים את חכמת כלבו. ר' מאיר טמן את סדורו בצלחתו — אולם בפעם הזאת לא הניח חתיכות בשר בין הדפים — ויקח את כלבו עמו וילך להפריץ. בכאו שמה שהתחווה כהדרת כבוד לפני כל הנמצאים

האחרון הכביד: המציאה החדשה היותר חשובה, האדון הכי יפה וגדול מכל מה שמצאו עד כה, פנינה קדמונית — נשא בקרבו חוהם של זהב ועליה כהוב ככתב עברי נפלא: ליוא ב... אם בן היה יואב אחד בימי קדם קדמה גם בקרה-חדשה; וכו' היה ארם גדול—עדה המצבה המפוארה. אחרי כל אלה מי זה יהין לאמר, בי לא עצמנו ובשרנו היו הכנענים האלה, שדברו בשפתנו, שבאו מארצנו ורבים מבני זבולון ודן ביניהם ושקראו בפעם בפעם גם בשם אלקיננו. קרתנה! קרה-חדשה! על יומך ועל קצך ישב עברי אחרון במוני; הלא את היא אשר משלת בכל ארצות הים התיכון; הלא את היא המחצבת את המדבר הגדול, ותשלחי קצות מסחרך ער לב אפריקא. הלא את אשר ברוב מושבותיך ומרכלתך נשאת את צלצל הברת השפה העבריה עד קצות אפריקא ואירופא. — אבל גם מקרה כל העברים קרה אותך; על חרבך לא חיות; על מרכלתך ועל זרים סמכת, ועל כן כאשר רדת — בא אדום וישבית מעמים זכרך, ויאבד חיל וחומה -- וגם את שפתך עמה: — מאתים שנה לפני חרבן האומה העברית החריבה רומי את תקות השפה העברית!...

הפלשים.

תיר יהודי צעיר, פמלוביטש שמו, נסע לפני שנה לארץ בוש, לבקר את שבטי הפלשים המפורים שמה, ואשר מיום נסיעת פרופיסור יוסף הלוי בשנת 1867 לא דרבה בך רגל יהודי במקום הזה. הוא מצא קבוצים אחדים של פלשים הזוכרים עוד את בקור יוסף הלוי. הרצאת התיר הצעיר היא מענינת מאד כפרט מפני הידיעות המפורטות שיש בה על הפלשים. הוא חושב, כי אם יהודי ארפה לא יחישו היבך ומיד לעזרה, אז העדות הרבות והמוצלחות לפנים תלכנה הלך והטמע בין העמים מפני העבודה הפוריה של המיסיונרים וראשי הערים הנוצרים.

ואלה דברי האדון פמלוביטש: כ' יוני 1904 הגעתי לאדואה העיר הראשונה של ה"נינוס", שנפגש בשוכנו מאירתוריא. זו היא עיר מושב ה"ד'אז'ה גריסלאסי" המושל הכללי של הפלך הזה. בכואי הוצגתי לפני שר צבא עיר אדואה ממלא מקום ד'אז'ה, שלא היה אז שמה.

בזכות המכתבים הרבים שהבאתי לו, קבלני הקולוניל בספר פנים יפות ויצו את אחד מפקידיו ללוותני בלוית אנשי צבא, עד אקסום, לפני עיר הבירה של מדינת אטיופיה והעומדת במרחק חצי יום מערבה מאדואה ושבה נמצאות משפחות פלשים אחדות.

למחרת היום ההוא קבלתי אצלי פלשים רבים ונדבר יחד זמן רב. בתוך שיחהנו הודעתים כי גם אני יהודי בן בריתם. אולם יגעתני מאד להכתיחם את זאת, כי מאנו לתת אמון לרדכי באמרם: "בל הארפים הבאים אלינו אומרים כי הם יהודים וזה לא אמת. כי בלם רוצים להכניסנו תחת כנפי הברית החדשה. גם חושבים הננו, כי אין עוד יהודים בתבל. לפני בארבעים שנה בערך, בא אלינו איש יהודי לכן ונקרא יוסף הלוי. הוא הודיענו ממצאות יהודים בארפה. הכמח הבטיח לנו להתענין בני ולדבר מיכות עלינו כאוני ראשי החברה, שנוסדה בארופה ושמטרתה היה השבלת היהודים, לשלח לנו מורים ללמדנו, כדי שנוכל גם אנחנו ללכת ישר בדרך משה, למטרה זו נסע אתו אחד ממנו, כדי ללמד ולראות את אחינו בארפה. אך, מעולם לא קבלנו שום אות אהבה, ושום חדשה מאלה היהודים הלבנים, שבהם שמנו מכתחנו ומעוזנו, לא הגיעה לנו. הם יודעים את הדרך המובילה אלינו, אך אנחנו לא נדע את הדרך המובילה אליהם, בקשנו את הדרך, חפצנו ללכת ירושלימה, אולם עמלנו עלה כהתו. אם בן אפוא, ברור הדבר כי לא רק יוסף זה מה, כי אם גם כל היהודים בעולם וכו' מלבד פה, אין עוד יהודים על פני כל הארץ".

בכל זאת, פרה שיחהנו הארובה את כל הספקות והפקפוקים. ספר ספרו לי אז את המעט שהם יודעים על דבר דתם, מצבם ויחסם אל יתר התושבים. הם

הודיעוני עוד מי היו יתר עדות היהודים הפלשים ומה שם הראשים הרוחנים שלהם במינרי. מאקסום הלבתי לאדינקמי דרומה, בעברנו לארץ דרך "שירי" בתוך כפרים אחדים נושבים מפלשים. באדינקמו מצאתי עדת פלשים גדולה. לה יש בית כנסת ובמרחק שעה מערבה ב"עדי שואה" יש ג"כ עדה אחרת כזו וגם לה יש בית כנסת, באדינקמו בלתי כחדש ימים בחברת הפלשים ובמשך הזמן הזה יכלתי להשיג ידיעות מפורטות ומועילות על חיי היהודים האלה.

בגוראבה, היה לי שיחות ארוכות עם הראשים הרוחניים של הפלשים. הם הביעו לי את הענינים הגדול לקבל בקור יהודי ארפי. הם הביעו במו בן את חפצם לקשר יחס תמיד עם אחיהם הרחוקים מפני בלתי עזרתם יראים המה מפני העבודות הפוריות של המיסיונרים האזרחים. אלה האחרונים — הוסיפו המה לדבר — באי בח המיסיונרים בארפה, אינם פוסקים מלהלשין עלינו לפני המושלים החבשים. מספר האנשים הרוצים לשוב לדת אבותם גדול מאד. יכולתי לברר ולראות בעיני אנשים רבים המתאווים לשוב לחיק היהדות, אולם המושלים הבורים הנתונים תחת השפעת הכמרים האדוקים מונעים אותם, מענישים אותם שודדים אותם, מחרימים הונם ורכושם, שבים נשותיהם ומפם. הפלשים המומרים של חבל דימביאה עשו להם חברה לבדם וממאנים להתבולל ולהתאחד את החבשים הנוצרים האחרים, מעבר אחר, ואחיהם הפלשים דוחים ומרחיקים אותם מפני רעיונותיהם הדתיים. יהודי בוש נקראים פלשים לפי קריאת בני מדינתם, שנתקבלה גם אצלם. לפי דבריהם משמעת השם "פלש" הוא גולה, ולא אזרח הארץ. קוראים אותם ג"כ קאילים. הפלשים שובנים קבוצות קטנות במינרי גלילות שירי ועדיאבו. יש ג"כ משפחות אחרות מפורות בגלילות טמבין, ואנדרטא. בגלילות אחרות הם מדברים "אמרינה". ובגלילות מינרי מינרינה. שפת קוארינה, שרשם יוסף הלוי ועוד נוסעים אחרים, כשפה לאמית של הפלשים, אינה מדוברת ב"א בגלילות קוארה והסביבות, שגם יתר התושבים מדברים בה. בדימביאה וסמיין נמצאים כהנים ותורניים פלשים, וזקנים אחדים היודעים עוד לדבר בשפה זו. אולם כל הדור הצעיר איננו יודע אותה כלל.

מפני כי האמרינה היא כעת השפה הרשמית של חב, שמדברים בה הפלשים, מלבד השפה המדוברת בגלילות אחרים, וזה נוהג להם מעט חותם עליו. השפה העברית אינה ידועה כלל ובלל אצלם, ואינם יודעים אם ישנם אנשים המשתמשים בה בעת.

הפלשים מתיחסים לגזע היהודים ולזרעם של אברהם יצחק ויעקב, גיונס האפריקני, עורם, פחות או יותר שחור, מבויבים מעט את היחס הזה. אולם דקות שרמוטיהם, רשומי פניהם, התבונה החיה הבולמת מהם, קשיות הערף, שהראו במשך אלפי שנים נגד העמים אשר סביבותיהם, עמידתם החזקה באמונותיהם הדתיות, כל הדברים האלה מאמתים את יהדותם. אצילות גזעם מהאמתת על ידי כל בני מדינתם, נוצרים, מושלימים ועובדי אלילים, שמפני סבה זו הם מבכדים ומעריצים אותם. רת הפלשים היא דת משה מקוצרה על ידי סביבותם הרתיות. אף כי נעלם מהפלשים מציאות התלמוד ותורה שבעל פה, בכל זאת שומרים המה במה מסורות רבניות. וככה הם בתוך היהדות כבתה בפני עצמה, שלא נוכל לדמותם כלל לא להקראים ולא להשמרונם.

בין הפלשים עצמם אין להם הבדלים דתיים, ולא הפרש בתות, וע"כ אף כי התורניים והכהנים הם יותר משכילים משכילים מיהר אחיהם. בכל זאת עובדים המה עבודות קשות, כדי להרויח פרנסתם. הם מקבלים לפעמים תשורות בעד תלמיד בני הנעורים, כי את כל אשר לו יתן הפלשי בעד למוד בניו התורניים מקבצים אצלם ההלמידים היותר צעירים ומלמדים אותם את התנ"ך בשפת גיו ומפרשים להם בשפה המדוברת. גם למוד דברי הימים נעשה כאופן כזה. בתוספת לכל תלמודים האלה מלמדים הכהנים את התפלות התלמידים היותר גדולים. התפלות האלה

נאמרות בכונה עצומה ועמקה ובאמונה חזקה בעתיד יותר מזהיר לישראל בכל התבל, עתיד שעל ידו יתוקן לאם ישראל על ירי השלום הכללי. בתפלות הללו הם מהחננים להאלהים להשיבם לירושלם ולארץ המולדת הראשונה. בעת התפלה הם מתאספים בבתי הכנסת הנקראים מסגד או כבתים פרטים, בית כהן או הורני למשל; וביום חג השנועות מהתפלים תחת כפת השמים על ראש גבעה זכר למתן תורה על הר סיני. השבת משתמרת אצלם הרבה יותר מאצל בתות אחרות. יש להם כמעט כל החגים שיש לנו, מלבד חנוכה ופורים. אולם החגים האלה לא יבאו תמיד בזמן אחד. יש הבדל יום או יומים. מחזור שנתם הדתית דומה להמחזור שלנו, רק שאצלם מתחילים את החדש עם מולד הלבנה, מה שאין בן אצלנו. חוגגים המה ג"כ איזה חצאי חגים חדשים זכר להחגים הגדולים השנתיים, מנהג מיוחד אצלם על ספריהם הגנוזים.

יודעים המה ג"כ את הצומות זכר לחרבן בית המקדש בירושלים. אולם דבר מפליא יש אצלם: הזמן איננו כמו אצלנו. והחת להתענות בי"ז בתמוז ומ' באב, הם התענים במ' המיוז ובי"ז באב. ועוד הם מתענים מיום א' המיוז עד מ' בו ומיום א' אב עד י"ז בו. מציגה הבא אולי מערוב לוח הזמנים. תענית י"ז אב ובפור הם קשים מאד. הזקנים וילדים בני שמונה שנים חייבים להתענות מערב התענית כבין השמשות עד צאת הכוכבים למחרת. האנשים החסידים מתענים ג"כ בכל יום שני וחמישי בשבוע. ימי החגים מקדשים לתפלות ולתהלים. הם אינם זוכחים עוד קרבנות במלפנים. הם עודם מחזיקים רק במנהג שהימת כבש בערב פסח. הם שוחטים ג"כ בהמה בימי אבלות וזה לא נחשב אצלם כקרבן. שומרים הם את התורת המהרה לכל פרטיהם על ירי מרחצים ונמילות. בנגעם באיש לא יהודי עליהם להתבודד יום שלם ורחצו בערב במים ושהרו. בגלל המעשה הקשה הזה נצולים המה מכל מיני מחלות מתדבקות ומתפשטות המיד בין העמים וישכי בוש. גם הנשים הפלשיות שומרות בזהירות גדולה את בל דיני הנדה כל חדש ואחרי הלידה, ובמשך הזמנים האלה הן נפרשות ונכדלות. נשיאי נשים רבות ופלגשים לא ידועים אצל הפלשים, אף כי זה אינו מהנגד לתורת משה הבעל, האשה והמשפחה מצטרפים למרכז ביתי נכבד. אין הנשים יוצאות מכוסות בצעוף במושלימיות ואינן מתבודדות בבית כהחבשיות, הן כמעט חפשיות, ולמרות חרותן, אינן יהירות כלל. הנשים מתקבלות באסיפות האנשים ומתוכחות יחד על כל הנוגע לחיים, ומחלקות ביניהן את השמחה ואת התוגה, עוזרות הן את בעליהן בעבודותיהן, מסייעות ולוקחות חלק בפרנסת המשפחה והבנים. "השקפה".

מכרוב ומרחוק.

ערצהרצונ אמא. בית המושל אבד אבדה גדולה כמות בן אחי הקיסר ערצהרצונ אמא כדמי ימיו בן מ"א שנה. ימים רבים היה הוא עתיד לרשת את כסא אוסטריא ואונגריא. כי אחיו הבכור פרנץ פרדיננד היה חולה מאד ולא האמינו עוד כי ישוב לאיתנו והוא היה פרינץ אכיר וחזק, עלו ורענו, יפה תאר ויפה מראה. בסוף הכריא אחיו החולה והוא חלה ויכל וילך תמס. הוא שתה את כוס החיים והתענגים עד הקבעת וימץ — וימת. ובכל זאת נכונה המלוכה לבניו, כי בני אחיו לא יירשוה, כי אין אמס מזרע המלוכה.

מי בחיה. בארץ הודו מתו בשנת 1905 כנשיכת נחשים 21,797 נפש אדם וכן ככל יגנה. כנשיכת חיות אחרות מתו 2054 נפש אדם בשנה ההיא. נגד מהלת הסרטן. הפרופסור פואריעה כפאריז הודיע, כי בחקירותיו על אדות מהלת הסרטן גלה חדשות חשובות, אשר מהן אפשר להגיע להמצאת רפואה. לזאת נוסדה כפאריז לוטררה, אשר תכנים מ"ו מיליוני

פראנק לטובת החקירה במחלה הזאת במוסד מיוחד, אשר ישתתפו בו גדולי החוקרים המומחים במקצוע הזה.
רעב בחינא. במדינת קיאנוזו בחינא שולט רעב. בעשר מיליוני נפשות אדם צפויות למות ברעב. הממשלה משגיחה רק שלא יברחו יושבי הארץ ממנום ושלא יתקוממו נגד הפקידים, אבל אינה מקפשה עצות להשביע את הרעבים.

שנה אחת קונסטיטוציא ברוסיא. נשלמה שנה לקונסטיטוציא הרוסית. שנתנה בחרון אף ושכחות החשך והזדון התאמצו להשחית פריה הטוב ליושבי רוסיא, אבל יהנו ממנה ולמען יתחרטו עד אשר דרשוה. ואלה הן תוצאות הרשעה הזאת: בשנה הזאת נהרגו או נפצעו קי"ח ברוסיא כסכות פוליטיות 16,992 נפש אדם, מהם 7831 הרוגים. מאלה נפלו מצד העם 13 381 ומצד הממשלה (פקידים, שוטרים, אנשי צבא) 3611, ובהם פקידים גבוהים 114. במבוא נזרקו על ארנני הממשלה 244 מקרי שוד ונזלה היו בשנה הזאת 1955 ומהם בזת הון הממשלה 940. סכום הכסף הנגזל 6 871,369 רובל. השודדים לא נתפשו. מירדות אכרים היוב 1629 מקומות, מקרי השחתת מסלות הברזל היו 74. אוצרות כלי-נשק וחמרי-מפץ נגלו בקי"ח מקומות. שלחו בעד פשעם 13,814 איש. מן יום ה' עד ט' אקטובר קרו ברוסיא ס"ג מקרי שוד ע"י אנשים מזוינים, סך הכסף הנגזל הוא 108,419 רובל.

*

"משפט המצפה". ביום נ' שבוע הבא יעמדו מוציא "המצפה" מר שמעון מנחם לזר ומר נפתלי האף לפני ב"ד של המשבעים בכ"ד למדינה בקראקא בתור גאשמים על פנעם בכבוד ה"ר שמעלקא פרענקיל רב אב"ד בקלאסנא—וויעליטשקא ובכבוד ר' משה פריעדמאן נבאי ח"ק שם בגליון י"ח ש"ז במאמר "מרפש הקהלות". בעלי "המצפה" מביאים כתשעים עדים, להוכיח את אמתת הדברים הכתובים במאמר ההוא. במשפט כזה יהפך כנודע המאשים לנאשם והנאשם למאשים. העדים יגידו להרב הנ"ל דברים, אשר לא ינעמו לו. אבל לא בנו האשם, שעבר הרב הוא על דין השיע ולע העמידנו לדין תורה. כי אם לערכאות. עד הוא הרה"ג מליקאווא פה, שהפצענו לעמד לדין תורה לפניו. כאשר הזמינונו, אבל הרה"ג השמיט את הדבר ובינתים התחרט הרב מקלאסנא ולא שמע בקול ביד"צ, אשר צוהו למשוך ידו מהמשפט בערכאות ולהפילו.

חברות חדשות. בכמה ערים נוסדו חברות ציוניות של בחורי בתי המדרש, אשר מפני סכות שונות היו מכרחים לעמוד מחוץ למחנה. כן נוסדה חברה כזאת גם בקולומיא. באספות שהיו עד כה החלפ לדרוש מכל הבחורים להסתדר בתוך הארגוניציא הציונית בשם "השחר" ולעבוד להתפתחות שפת עבר. כהונאיטוב נוסדה ח' "צעירי ציון". מסניאטיין מודיעים אותנו, כי אגודת "עזרא", שמטרתה להפיץ שפת עבר וספרותה, הוקמה ומתפתחת וחבריה מתרבים.

מכת רצח. בש"ק שעברה התפרץ נדראהאביטש ריב בין נוצרי ונער יהודי כבן י"ח שנה. סבת הריב היתה שהנער זרק אבנים על נג בית הנוצרי, ובוה נרתעו היונים של הנוצרי, אשר עמדו על ראש הגג. עד זה התקצף הנוצרי עד הנער וזה מאן לשמוע בקומו. הנוצרי נתמלא בעם ויך את הנער במוט ברזל שבידו על ראשו והנער נפל ארצה ויתעלף. הרופאים שבאו למקום המעשה בקרוהו וימצאוהו במצב מסוכן, כי המח יצא מגלגלתו ואינם נתנים תקוה לחייו. הוא שוכב בביה"ח ומפרפר בין החיים והמות. כן גורל הנערים השובבים חסרי החנוך. ערולמי.

רותשילד לעזרת יהודי רוסיא. שליח בית רותשילד מבקר עתה את מקומות מושב היהודים ברוסיא, לדעת במה יוכלו לעזרם. השליח בא לידי הוכחה, כי גם אם ישינו היהודים רשית לגור בכל רחבי רוסיא לא יושעו בזה. בית רותשילד עוסק כמפעל גדול, דיסד מושבות ליהודים. אם בפני עצמו או על יסוד הסתדרות יט"א לא נודע.

חג ראקאוצי והיהודים. כל היהודים באונגריא חגנו בבתי הכנסת את חג נבור המאדיארים ראקאוצי. הרבנים הפליגו וידמוהו לאברהם אבינו (1) החגנו הרבנים ההם גם את חג רש"י והרמב"ם?

"בא-כחנר". הציר היהודי במועצת הממלכה ד"ר קולישר הראה עוד הפעם איך הוא, בא-כח הסוחרים היהודים בגליציא, מתנהג בצרכי הצבור היהודי. לפי הודעת "המאנכלאט" הלבובי הלכו סוחרים יהודים מלבוב בשם כל הסוחרים בבית גליציא ווינה ובידם כתב מליצה מאת ראש לשכת המסחר הורוויץ, להתיצב לפני הציר היהודי ד"ר קולישר, לחכות פניו, להשתדל בעד בני אמונתו, שימתיקו מעט את חומר החוק החדש, שהוציאה מועצת הממלכה בדבר חובת התעודות לסוחרים ואסור עשית בגדים כפי מדת הקונים. הד"ר קולישר שדח את שליחי היהודים ריקם מלפניו וישבו לביתם בפחי נפש. ידעו נא הסוחרים היהודים מה יש להם לקוות מן יהודים כאלה. הנכחים רק בהסכמת אחרים ומתחברים לזרים. ידעו נא בני עמנו, איך יש לנו צרך בבאיכח, אשר נוכל לבטוח בהם, שיעשו הפצענו ולא הפיץ שונאינו.

מנוי רב. ראשי הקהלה בדראהביטש מנו את הרה"ג החריף הצעיר מ"ה זאב נוסבוים מחבר ספר "כבוד הלפנו" למ"ץ. כשרון נפלא וכינה יתרה הראה הרב הזה בספרו הנזכר.

חברת סוחרים. כפודגורושה אצל קראקא נוסדה חברת סוחרים, לתכלית הגנה על מעמד הסוחרים הבינונים מפני מציהיהם ולעזור איש את אחיו, בהצעת "המצפה" גליון ט"ב. מי יתן ותהי החברה הזאת למופת לסוחרינו בכל הערים. הרבה טיבה צפונה בחברות כאלה, אם תהיינה בכל הערים ואחיי תתאגדנה כלהן לאגודה אחת; אז יוכלו הסוחרים היהודים לעמד נגד כל המתנככים עליהם להכחיהם. התאוששו סוחרים יהודים ועשו לטובתכם! אם אין אתם לכם מי לכם ובהיות כל סוחר לבדו מה הוא, לעמוד נגד כל צוריו בכל המחנות?

רב - שונא ישראלי. הרב המטיף ד"ר דאויד בוויץ התנפל בדרשתו בביהכ"נ על כל יהודי גליציא בגלל משפט מזיפי השטרות כאחד צורינו ויחרף את כלם יחד בתור רמאים ויזחר את סוחריו וויץ, לבלי בוא עמהם בבית המסחר. ביחוד התמרמר הרב על אשר כתבו הרמאים מכתביהם בלה"ק. הכל יוכל לסלוח רק כא חלול הקרש הזה. וכא שם הרב אל לבו כי להשתמש בדרשה בשעת התפלה להטיף שנאה לישראל, לעשות כלם אחראים בעד רמאים אחדים הוא חלול קדש גדול מזה. הרב לקח את שכרו. הציר בריישר הציע אינטרפלציא בפרלמנט להעניש את הרב המסית בפומבי נגד עם גדול. אוי לו לרב שמדברים עליו בפרלמנט כמו על אנטישמי!

הפריניץ הפרוסי והנערה היהודית. יואכים אלברכט. בן הפריניץ אלברכט מפרוסיא, מושל מדינת בראונשוויג, חשקה נפשו בנערה יהודית, מריא זוכצר בן אחיו של אבי החונים בזמננו שלמה זולצר היודע מוויין, ויאמר לקחתה לאשה. אך איך ישא פריניץ מבית קיסר אשכנז בת ישראל לאשה? אמנם לזה יש עצה, אפשר ליהודית להמיר דתה ותהיה נוצרית, אבל בכל אופן היא ממשפחת אזרחים ואינה ראויה להתדבק בכך מלכים. אך גם לזה מצא תחבולה נפלאה. עושי דברו בקשו וימצאו בארון עני, ככלר במאניסטראט הוויני ויבטיחו לו שכר עשרים אלף מארק בשכר שישא את הנערה היהודית כאנגליא ומיד יבקש תואנה לגרשה. באופן הזה יטרא שם הבארוץ עליה והפריניץ ישא אח"כ את הבארונית ליעבענבערג ולא את היהודית זולצר. הדבר נגמר בכי טוב והבארוץ לא ידע את כלתו ולא את טעם המרמה ויבא על שכרו.

מהכרומות וחכול התורה בעבור ירושת הרבנות. בבית התפלה של חסידי אטוואצק בווארשא קמה מחלקת עצומה בדבר ירושת הרבנות. הרה"צ מאטוואצק הלך לא"י. רוב החסידים מסרו את הרבנות לבנו הככור הרב בסובין וקצתם אמרו לא כן, בנו הרב מוואראקא גדול ממנו. בשכת בשעת הסריאה בקשו אלה לעשות מי שבדך לזה ואלה לזה עד שבאו לידי מהלומות. בראות הנבאי, כי המחלקת הולכה וגדולה לא שלם שכר דירה מבית התפלה וכעל הבית קח ע"י ערכאות את ספרי התורה בעכוט וימכרם בפומבי.

שאלת היהודים ברוסיא. קצת העתונים הרוסים מודיעים, כי המניסטרוים הרוסי הכין חוק חדש בדבר

היהודים. על פיהו יוכלו היהודים בתחום המושב לשבת גם בכפרים, רק אין להם רשות לקנות קרפעות, שיחלק באנקרהאכרים לעובדי האדמה. לסוחרים ולבעלי מלאכה הרשות לגור בכל רוסיא. זכיות היהודים תהיינה שוות לזכיות כל יושבי הארץ. במה תהיינה שוות? אין עוד באור. הבאור בודאי יבא. כי חוק יהודים בלי באור אי אפשר ברוסיא. לע"ע אין עוד לשמוח בזה. גמנויום עברי ברוסיא. בליבאו ברוסיא הצפונית נפתח גמנויום פרטי עברי לנערות יהודיות. למוד שפת עבר ע"פ השטח הטבעית הנהג חכובה. התלמידות לומדות שם שפת עבר בחשק גדול. התלמידות ההן תגדלנה לבנות ישראל אמתיות, שתדענה את עמן, את דברי ימיו ואת ספרותו.

הפגרומות במספרים. הועד לעזרת לקוי, הפגרומות בפטרבורג פרסם את החשבון הזה: פגרומות היו (בחדש נובמבר בשנה שעברה) בתרל"ח מקימות. מספר כתי האבות שסבלו מהם כ"ז אלף וע"ה. מספר הנפשות יסבלו קנ"ט אלף וק"א. סכום הנזק מכסף נ"א מיליון. צ"ד אלף ותש"ה רובל. מועדים שונים באו לטובת האמללים חמש מיליונים ל"א אלף ותקע"ג רובל. אלמנות ויתומים קבלו עזרה תי"ד אלף ורס"ה רובל. מספר ההרוגים בחדש ההוא לבדו הוא תקפ"ה נפש. מספר הנפצעים קשה אלף ק"צ. מספר היתומים אלף תנ"ב. במספר הנזק הנ"ל לא נחשב רק נזק ע"י שוד ונזל, אבל לא נזק ע"י אבדת פרנסה והריסת תנאי הקיום. מזה סבלו כמעט כל היהודים ברוסיא וגם בחו"ל, הנזק הזה עולה למיליארדים.

גלות יהודים לאוסטריא. באוסטריא ישנה חברה להכנסת גולים. מיסד החברה מר לוד בא לאירפה לקחת דברים עם כל החברות היהודיות והארגוניציות היהודיות הגדולות על אדות נדידת היהודים לאוסטריא.

הסתות לפגרום בקראציא. בערי קראציא מחלקים רבות כרוזים, הקוראים לבער מן הארץ את היהודים, שכבשו את הארץ והם מושלים בכך. בשם המשיח הנוצרי ובשם הכהנים והפקידים ופקידי הצבא קוראים בעלי הכרוזים, לעשות נקמה ביהודים ובמנגניהם בלי מ"ך.

הפולני המתחפש והיהודי. נא, יאק סיען מאש הערשקא? שאל מארצין קרעמער את רעו מנעוריו הירש גרין, בעגשו בו אחרי זמן רב שלא ראהו. — מי זה שמך לפולני? תמה הירש, הלא יחרו למרנו בוזרו: „הן עם לברד ישכון ובגוים לא יתחשבו."—גם אתה פולני, הלא בפולן נולדנו, ענה מארצין.—אלו נולדת במקרה ברפת, השיב הירש, התיית עגל?

משרה הספרות והמדעים.

רבי מאיר.

המשך מגליון מ—מ"א

עוד מדבר המחבר ממדותיו והשקפותיו של ר' מאיר, כי היה מראה אותה אהבה גם לבני עמים אחרים: „ולר' מאיר היה רע אהוב מבני הנכר, פילוסוף מבני מדרשם של חכמי האלכסנדריים או האפלטוניים החדשים דורשי תורה פיתגורס ושמו בתלמוד נימוס הנרדי, שהוא הפיתגורי הנודע מספריו ונוטה מאד אחרי היהדות או פילוסוף אחר בימים ההם ושמו ביוניא Oenomaes". החכם המתרגם שפ"ר כותב על הדברים האלה, כי במקצוע הזה אין לנו אלא השערות בלא ראיות מוכחות. אמנם צדק מר שפ"ר בדבריו, כי אין לנו רק השערות, אבל לא באר לאיזה דבר לדברי המחבר הוא מתבונן. כי הלא רק על השאלה מי היה נימוס הנרדי, היה פילוסוף יש ראייה מדברי המדרש (ב"ר פס"ה ופתיחתא דאיכה רבת) „אמר ר' אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופים לאומות העולם כבלעם כן בעור וכנימוס הנרדי". וגם השאלה, ששאל נימוס הנרדי את ר' מאיר (חגיגה ט"ו ב'), „כל עמר דנחית ליורה סליק", אם נעמיק בה היטב נראה, כי היא

אחת מהשאלות הפילוסופיות הנשנויות. ועי' פירש"י שם בשם רבותיו.

ברבר המחבר משמח ר"מ ודרכו בלמוד התורה אמר: "ובמדרש הלכה היה לר' מאיר לעינים ר' עקיבא רבו ועוד הרחק ללכת ממנו ויהי בירו המדרש הזה בלי חפץ לחריפות ופלפול וכו' ובני דודו היו אומרים, שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו מפני שבכח פלפולו היה מראה צדדי אסור והיתר, סותר ומחויב בכל נושאי הלכות, שהיה דן עליהם והיה בכחו לגלות צדדי היתר גם על דברי שאיסורו מפורש בתורה (למהר את השרץ). אם חשב את הפלפול הזה לתורה שלמה או כי הביא את הקשי הטעיה אלה רק לתקף הסברה, בכדי לברר את חלקי המקום והסותר בכל מקצועות שבתורה, קשה להחליט עתה, אחרי שגם בני דודו לא יכלו לעמוד על סוף דעתו". המחבר לא החליט איפא על אדות דעת ר' מאיר בשמת המדרש. אך בשנשים לב להלכה אחת של מאיר נוכל להחליט באמה, שלא חשב את המדרש לתורה שלמה. כסוף מכנת כלה מסופר, ששאלו את ר' מאיר, איזה רבו והשיב כל שלמדהו משנה, ובקדושין דף מ"ט מבואר, שר' מאיר סובר, "משנה זו הלכה" וחולק על ר' יהודה, שאמר משנה זה המדרש. ואחרי שר' מאיר לא קראו גם לזה שלמדהו מדרש מוכח. שעקר הלמוד הוא לר' מאיר ההלכות, והמדרש, כלומר הפלפול, היה לו רק מפל, לחוק הסברה, להבין ולברר על פיה את חלקי הלכות התורה. ומה שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, אולי בימיהם עוד לא נודעה הלכה זו שר' ר"מ, אבל עתה, שכבר נגלו לפנינו כל הלכותיו, נוכל לעמוד על סוף דעתו אם נשים לב להלכה הנ"ל.

על כל פנים זאת דאינו, כי ר"מ אהב את המדרש והפלפול ויחשבהו ללמוד הכרחי — אם גם לא עקרי — לקים על פיהם את ההלכות. ולא כדעת הרב החכם מהר"א ווייס (דודו"ר ח"ב צד 138), שבתב כי ר"מ היה מתנגד לגמרי לשמה החדשה במדרש התורה, שמת ר' עקיבא רבו, והראה לבני דורו, שע"פ דרכי המדרש החדשים אפשר להוכיח מן הכתוב על הטחור שהוא טמא ועל הטמא שהוא טהור. הדברים האלה אינם נבונים, כי אם כן מדוע כשכבר למד ר"מ אצל ר' עקיבא ושמע דרשותיו החרדות והלך אח"כ ללמוד אצל ר' ישמעאל חזר אל ר' עקיבא? אם לא היתה שמת הפלפול ישרה בעיניו מדוע חזר אל ר' עקיבא, שדרש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ולא נשאר אצל ר' ישמעאל הפשוט והמתון, שלא אהב את המדרש? מזה יש לשפוט, שלא שנא ר"מ את הפלפול, אלא אדרבה היה חשוב בעיניו ולכן בשבא בתחלה אל ר"ע וראה כי פלפול בלא משנה אינו למוד ואינו מתקים, הלך ללמוד אצל ר' ישמעאל הלכות וכאשר כבר ידע משנה על בודיה חזר אל ר"ע ללמוד מדרש. ואת דרך הלמוד הזה של ר' עקיבא הראה ר' מאיר גם להלמודיו, שגם הם ילכו בו כמסופר בגמרא (קדושין) כי אחרי מות ר"מ אמרו "אל יכנסו תלמידי ר"מ לביהמ"ד מפני שקנתרנים הם ויקפחנוו בהלכות". ביחוד נודע סומכוס הגדול שבתלמידיו, כי היה חריף ומפולפל גדול, ואם חשב ר"מ את דרך המדרש לדרך עקש וכל כונתו היתה להראות חסרונותיו, כדעת הר"ח ווייס, איך מלאו לבו להשריש בלבבות תלמידיו דרך כזו כזה? ובפרט ר"מ, שידענו עליו, כי עמל להוכיח את האמת ולהורות מדות טובות וישרות, מזה נראה, כי לא שנא ר"מ את המדרש ולא התכון להראות חסרונותיו, אלא אדרבא אהב את הלמוד הזה ורק לתורה שלמה לא חשבהו.

החכם שפ"ר מביא בהערותיו דברי מהר"א ווייס, שבתב, כי רק להלכותיו (של ר"מ) לא שעו הדרות הבאים, אבל את גזרותיו קבלו בסבר פנים יפות, בקבעם הלכה כר"מ בגזרותיו. וכתב על זה מר שפ"ר: "דבריו אלה אינם עומדים בפני הבקרת מפני שהם כנגד כנגד המציאות, הלא חכמי התלמוד קבעו הלכה כר' יהודה נגד ר"מ בכל מקום ומה היה הטעם ברבר, הלא הכל מודים, כי גדול היה ר"מ מר"י בחכמה וכנראה גם בזקנה? הטעם הוא מפני

שברוב ואולי ככל המקומות, שהם נחלקים, ר' מאיר הוא המחמיר ור' יהודה הוא המקיל. וכמו כן קבלו, שהלכה כר' יוסי וכו' שמעון נגד ר"מ. וחומרתו היותר גדולה, לחשוש למעוטא, לא נתקבלה. אכן מה שאמרו הלכה כר"מ בגזרותיו, הכונה לא על הדברים שר"מ מוחר עליהם הבנת ההלכה בהרחבת ההוראה, לאמר שכן אסרה התורה, רק מה שאומר שהיא גזירה מררבנן, מפני שהיה מתלמידי ר"ע הראשונים ושמש גם את ר' ישמעאל ועדותו היתה נאמנת בזה, וכן מפרש רש"י כתובות ס', בגזרותיו: ברבר שהוא מחמיר על דבר תורה ע"י גזירת דבריהם". ולא ידעתי איך עלה על לב חכם כמר שפ"ר לאמר פירוש מהופך בזה, אשר גם איש שמעולם לא קרא ורא שנה, אם יפתח את הגמרא יראה עקמימותו. לו ראה מר שפ"ר פירוש כזה מאחר ממפרשי הש"ס היה חורק עליו שניו והוא רוצה לנצח בזה את הר"ח ווייס. הלא בכל המקומות שנמצאת בהם המימרא הזאת "קבעו חכמים בגזרותיו כר"מ" מבואר להדיא, כי ר"מ בעצמו גזר את הגזירה ולא בי הוא העיד שכן גזרו חכמים. בכתובות נ"ז מבואר עוד שקבעו כר"מ בגזרותיו אף נגד החכמים שהם רבים. ואם כרברי מר שפ"ר, שהגזירה אינה של ר"מ עצמו אלא שהוא העיד שכן גזרו חכמים, איך שייך להאמין ליחיד נגד רבים? גם קשה מדוע לא אמרו בגזרות ר"מ, "העיד ר"מ", כלשון המשנה בכל מקום שאיזה הנא מעיד על מסורת חכמים? את דברי רש"י בכתובות לא הבין מר שפ"ר. מה שכתב רש"י ע"י גזירת דבריהם" כונתו, כי ר"מ עשה גזירה בכח גזירת דבריהם, כלומר שהעובר עליה עובר על דברי חכמים ולא על דברי תורה. ומה שנסתייע לפירושו מרלא קבעו הלכה כר"מ נגד ר' יהודה והוא מחליט שזהו מפני שר"מ הוא המחמיר בכל מקום, גם בזה טעה. כי לא מפני זה לא קבעו הלכה כר"מ, אדרבה הלכותיו מצאו חן בעיניהם, כי אמרו עליו שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה. וחכמי התלמוד אמרו כי בשל תורה הולכין אחרי המחמיר ואחרי שר"מ היה המחמיר נגד ר"י, א"כ בהלכות של תורה היה להם לקבוע הלכה כר"מ. ובאמת בשום מקום לא נקבעה הלכה במותו. הטעם הוא מפני שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו (*) (עירובין י"ג). רק בגזרותיו, שגזר בעצמו הוכרחו לעבור על החוק, כי ראו כי הן נצרכות לעם.

(סוף יבא.)

יצחק יעקב אשכנזי.

כך חזן הוא סכל. פתגם ההמון. לדעתי מקור הפתגם הזה הוא בגמרא מכות כ"ג: "ת"ר אין מעמידין חזן אלא חסרי כח ויתרי מדע, ר"י אומר יתרי כח וחסרי מדע (כן הוא היא הגירסא בתום' שם) א"ר בותיה דר"י מסתברא". אמנם הוראת, "חזן" בש"ס היא שליח ב"ד או שמש הבנסת ומקרי רדק, אבל בידאי היה המנהג, כי שליח ב"ד זה היה גם עובר לפני התבה ולבן קראו הקהלות אח"כ לכל ש"ץ חזן. — כל תלמיד שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מור תכוינה שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר א"ת שושנים אל שושנים א"ת מור אלא מר. שבת ל' במהרש"ל שם: "והא דקשה מלת תכוינה אמינא דסמך על סיפא דקרא: ידיו גלילי זהב וכו' והמבין יבין". דברי המהרש"ל אינם מובנים. ונראה שהכונה ע"פ המדרש שמות דבה פ"א: בחנו את משה בבית פרעה אם בר דעת הוא ויהרגוהו והביאו לפניו קערה אחת מלאה זהב ואת מלאה נחלת והוא הושיט ידו אל הזהב ובה נבריא ורחח את ידו אל הנחלת והכניסה לתוך פיו ונכוה והיה לכבר-פה. אל זה כון המהרש"ל: אם שפתותיו נוטפות מיד (אם חכם הוא) יושיט ידו אל גלילי זהב ואם

*) גם זה אינו נכון, כי אם כן איך קבע רבי כל סתם משנה על פיו ואם יוכלו רבי לעמוד על דעתו בסתם משנה הלא יוכל לעמוד עליהם גם במקום שחלקו עליו חבריו? באמת הטעם, שלא נקבעה הלכה כר"מ, נגד חבריו הוא מפני שלמד תורה מפי אהר, כי על כן נקרא במשנה בכמה מקומות "אחרים". ודברי הגמרא ישם הם רק לכבודו של ר"מ. העורך.

אינו נוטפות מור יושיט ידו אל נחלת ויכניסה לפיו והכוינה שפתיו ויהי לכבר-פה.

יצחק זאב כהנא.

ארגו מכתבים.

מ. ק. בפי: אל הכתוב, כי איך יודע מה ואיך לכתוב. — ל. פ. שניהם אינם. — סקלאי: התלמוד מזכיר "שבעים לשון" ע"פ שבעים אבות העמים הנחשבים בפרשת נח אבל אין הכונה לא פחות ולא יותר, כי כבר בימי תביבת התנ"ך היו יותר מחמספת הוה. כמה לשונות ישנן עתה אין יודע, כי אלפי לשונות ישנן לעמים הפראים באפריקה ובאמריקה; לשונות בני תרבות ישנן היום בחמשים. — ציון: הענין הוא ישן שרבים כבר דשו בו. — א. קארנבליט: אתה חולק על מר מייזיץ, האומר, שאין גלגול נשמות בתלמוד והנך מביא ראיה מן המהרש"א על אגדת תענית כ"ה בעיני ר"א. ערבך ערבא צריך. יופת העירות, כי רש"ש מזכיר מהמאמר "מה באתך לעולם בלא חטא" (ב"מ ק"ז). כי חז"ל לא חזרו בגלגול נפשות. הדפסנו את דברך פה מיראה פן יתפתח ע"ז ויבא ער אין סוף. — ח"ס: אך שחוק הוא להחליט, כי תניית הוגותה היא נגד תורתנו, באלו יש מצוה בתורה לאכול בשר. גזירה אמרה בפירוש "כי תאנה נפשך לאכול בשר" — רשות היא ולא הוכח וחז"ל קראו לאכילת בשר ככזו, "כשר חאיה". ור' אלעזר בן עזריה (בספרי דברים סי' ל"ח) אומר: "לא בא הכתוב אלא ללמד דרך ארץ, שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון יכול יקח אדם בשר מן השוק ויאכל ת"ל וזכתה ממכרך ומצאנך, הא אין אין אדם אוכל בשר עד שיהיו לו בקר וצאן. יכול יזבח כל צאנו וכל בקרו, ת"ל מבקרך ולא כל בקרך". עני האוכל בשר עובר איפא על דברי התורה לרעת התנא והנשיא ראב"ע. ואתה קורא לדעת הגתרים, "תורה תרשה" "אנשי תיית" ולהם אתה קורא "חברי האנשישמים המבטלים את השחיטה" ודורש לפרסם רברים כאלה! התנא ר' ישמעאל אומר (שב) "מניד שבוש תאנה נאסר לישראל במדבר" ורק משבאו לארץ התירו להם, התשמעו? התירו בדותק. כעין מוטב שיהיו שונגים ואל יהיו מזידים". ובגמרא (יומא ע"ה) אמרו "בשר ששאלו שלא כהוגן, ניתן להן שלא כהוגן, להם ששאלו כהוגן ניתן להם כהוגן". מזה נראה בפירוש למי שיש לו עינים לראות ומח להבין, כי חז"ל נטו לדעת הגתרים, לבטל את אכילת הבשר, אע"פ שיש מ"ע, וזבחה", אלא שלא היתה אפשרות לבטלו. ואתה יודע היטב, שבכל דור ודור היו בישראל חסידים ואנשי מעשה, שלא אכלו דבר מן החי כשרם עלתה עוד על דעת האירפאים ליסר הברות ויתרם. ועתה, שישנם באוה"ע חסידים כאלה, הנהיה אנחנו האחרונים ועוד נמנע את בני עמנו בשם הרת מלעשות כמתוקנים שבהם? אתמחה! כזה אין שייך אפילו הכלל הטפשי, כל חדש אסור, כי אין זה חדש אצלנו.

תורה גלויה.

בישיבת הועד מוצאי ש"ק העבר, החלטנו לתת על דרך זה, את בריתנו שלום להרב הגאון הגדול האב"ד מסמבור בעבור השתדלותו לפני מנהל הגמניזיום בעירו, לפטור כל בני היהודים בכל המחלקות מכל עבודה בשבת; והננו מעוררים גם את שאר רבני ארצנו החרדים לדבר ר', לעשות כמעשהו ולהציל בזה עוד רבים מבנינו ומבנותינו מהחלול שבת בפרהסיא. "חברת תקות ציון".

דוד האנר מזכיר רוב בעריש יאדר נשיא

ברגשי אהבה הנני מברך בכרכת מו"מ את בן דודי מר יוסף בירנשטיין מאשוויענמיש לאריסו את מרת גיטל בת הג' אלימלך שאמראטה מקראקא. יונתן בירנשטיין — פארנהייץ. מקורות לבי הנני מברך את רעי חביבי מר בעריש ריינמאן מאוסטריק לבאו בכרית האריסין עם בת הגביר ר' שמואל הערציג מכארטפעלד. מיכל מילינגער. ברכת מו"מ לבר מר משה צאנגען לאריסו עם מרת שויבע בת מו"ה זלמן ראָענוואססער מארריצע. האחיים שאול, ראָאל ויצחק פנחס לנדא. כלב גיל וחרוה הנני מברך בכרכת ביל מיב את רעי מר יעקב בן הגביר מו"ה יהודה שמידט מראוואדוב להארשו עם מרת רבקה בת הגביר מר יהושע האראוויץ מקראקא. אלעזר קליינהענדלער — מארנאיי. ממעמקי לבי הנני מברך בכמו"מ את רעי מר יוסף אפיסדארף מלכוב לארוסו עם מרת העלענא האלפערן מסיקאלע סמוך לבוסק. משה ליבערמאן — ווישינא.

!!! הוראה עברית !!!

הנני מקבל הלמידים להביאם לידי שלמות בכל מקצוע השפה העברית, הן בתורה נביאים וכתובים, והן בדקדוק השפה ובקריאה, בכתיבה ובדבור. מאות הלמידים אשר למדו אצלי את השפה על בוריה הנם תעודתי היותר טיבה.

שכה וואלקאווסקי
Miodowa 9.

גאנזע-פעטט

ראהעם אונד געקאכטעס פערזענדעט מעגליך פרישעס
Juda Zins in Husiatyn (Galizien).
פריזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים פרעמיסלא וסטרי מברעזאן, זענדע אויף פערלאנגען.

יצא לאור כמהדורה שניה מוגדלת

שירי ציון

65 שירים בעברית, שרגוניה פולניה ואשכנזית. המחיר עם פורטו 50 הלר, בחו"ל 50 פפעיג. להקונים 10 אכזמפרדים 20% רבט.

לשירי ציון הנ"ל הופיע ג"כ אצלנו

קביז מנגינות

לשיר ולנגן בכנור, נדפס בתבליט ההדור מעובד ע"י המנגן הידוע מר ה. עהרליך. המחיר עם פורטו 1 כתר, בחו"ל 1 מארק. המחיר ישרם מראש. מרקאות הפוסתה מתקבלות. — הכחכת.

Verein „Zion“ Nadwórna, Galizien

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערציאן. פערלאנגען זיא גראטיס אונד פראנקא דיא נייא ערשינענע בראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוב-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאט. באנדאזען, אין לעמבערג, גראדעצקא-נאסע 35.

כך חודמהכרח רבא ארי כימים אחרים

גריסה-אנציוגע

דיא געווינע גראנאמירט דער שטאט א.ט.

איינלאדונג צור בעטהייליגונג אן דען געווינן-שאנסען

דער פאם שטאטע האמבורג גראנאמירטען גראסען געלד-לאטעריע אין וועלכע.

9 מיליאנען 248,485 מארק

זיכער געוואנען ווערדען מיסען: 1.

דיא הויפטגעווינע דיעזער פארטהיילאהפטען געלד-לאטעריע זינד פאלגענדען נאמליך: דער גרעסטענליכסטע געווינן איזט אים גליקליכסטען פאללע: 600,000 מארק.

פרעמיע א	300,000 מארק	1
"	200,000 "	1
"	60,000 "	7
"	50,000 "	1
"	45,000 "	11
"	40,000 "	36
"	35,000 "	103
"	30,000 "	160
"	100,000 געווינן	437
"	60,000 "	578
"	50,000 "	185

אום גאנצען ענטהאלט דיא לאטעריע, וועלכע אויס 7 קלאסען בעשטעהט, 94,000 לאזע מיט 45,550 געווינען אונד 8 פרעמיען, זאראסס נאהעצו-דיא העלפטע אללער לאזע זיכער געווינען מוס.

דער גרעסטענליכסטע געווינן 1-שטער קלאסע בעטראגט אים גליקליכסטען פאללע 50,000 M. שמינגט אין דער 2-טען קל. אויף 55,000 M. אין דער 3-טע אויף 60,000 M. אין דער 4-טען אויף 65,000 M. אין דער 5-טען אויף 70,000 M. אין דער 6-טען אויף 80,000 M. אין דער 7-טען אויף 600,000 M.

פיר דיא-ערסטע-קלאסע, דערען ציעהינג אמטליך-פעסטגעזעצט, קאסטעט:

דאס גאנצע אריגינאללאז נור 6 מארק — 7.
דאס-האלכע אריגינאללאז נור 3 מארק — 3.50
דאס פיערטעל אריגינאללאז נור 1.50 מארק — 1.75

דיא איינלאנגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען זאוויי דאס גענויע געווינן-פערצייכ-ניס זינד אויס דעם אמטליכען, מיט שטאטסוואספען פערזעהענען פערלאזונגס-פלאן ערויכטליך, דען איך אויף וואונש אים פאראויס נראטיס אונד פראנקא צוענדע. יעדער דער בעטהייליגטען ערהעלט פאן מיר נאך שטאטטגעהאכטער ציעהונג זאפארט דיא אמטליכע ציעהונגסליסטע אונאויסגעפארדערט צוגעוואנדט.

דיא-אויסצאהלונג אונד פערזענדונג דער געווינענדער

ערפאלגט פאן מיר דירעקט אן דיא אינטערעסענטען פראמפט אונד אונטער שטרענגסטער פערשוועגענהייט.

בעשטעלונגען ערביטע פער פאסטאווייזונג אדער אויך געגען נאכנאהטע. מאן ווענדע זיך דאהער מיט דען אויסטרעגען דער נאהעבעסאר-שטעהענדען ציעהונג-האלכער, זאגלייך יעדאך ביז צום

22. נאוועמבער ד. י.

פערטרויענספאללאנג

Samuel Heckscher senr.
Bankgeschäft in HAMBURG.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעטריבענע

כשרה כשרה

דאמפת-זעלכוואארעד

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצינגט שענע פרימא סאלאמי וועראנוער, ברוסט שינ-קען, קרענוירסטעל א. ז. וו. פער-זעהען מיט הכשר של הכיר"צ דפה. עמפפיעהלט צו

בידריגסטען פרייזען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייז-קוראנטע עט הבשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser
KRAKAU, Bozego-Ciafa 8.

דברי חכמים וחידותם
בי חלקים מאת מו"ח.

כל משלי חז"ל ומוסרם הטוב במשבצות השיר העברי. — המחיר ארבעה בתרים, לקוראי המצפה הנחה שליש. מצוה להמוך ביד המחבר הזקן לעת זקנתו.

M. Weissmann, Wien, II, Zwergasse 5.

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten **Grammophone-Phonographe**
Engros & Endetzel
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU.
in Krakau, Grodgasse 71/II

עטפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן. עכט ניר-מוט מארקע, שרייבענדער ענגעל.
ריעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע, שרייבענדער ענגעל, זאמט 10 פלאטע-טען, נור 35 פלארין. ניעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פערזיימען.
פרייזקוראנטע עט הויפטפערצייכניסע אויף פערלאנגען גען גראטיס אונד פראנקא.

ערפאלג גראנאמירט | איבערצייגען זיא ויך | פערבעסערונג דער שטעללונג

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכהיזונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקאררעספאנדען, דייטשען שפראכלעהרע, קויפס, רעכענען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאן אהנע בעאנדערע פאר-קענטניסע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמען 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראטיס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פראספעקטע א 35 העל, פראגעבריעפע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H-E.

איבערנאהמע יונגער לייטע צור גרינדליכען אויסבילדונג אין זאמטליכען האנדעלס וויסען שאפטען געגען מאסטיגעס האנדאר-א

Gratis und franko

verlangen Sie meinen neuen illustrierten Preiscurant über 1000 Abbildungen von **Uhren, Juwelen, Musikinstrumente etc.**

Warenhaus
CH. KAPELUSZ
KRAKAU

Echte Nickel Taschenuhr Marke »System Roskop Patent« genau gehend samt Nickelkette
K 3.70, 3 Stück K 9.80.

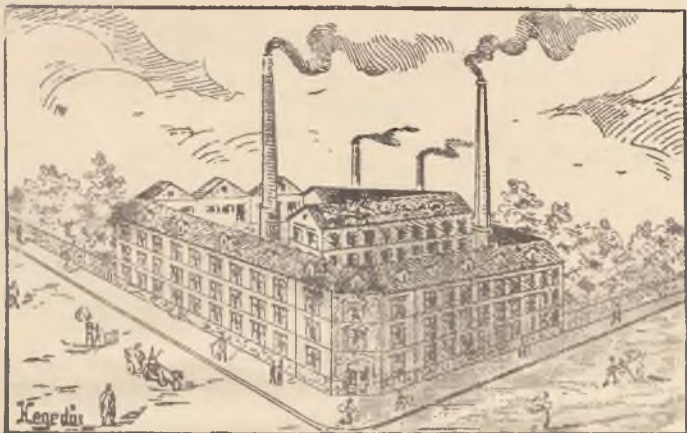
Versand per Nachnahme oder Vorherschickung des Betrages.

פאן קראנען 4 ביז 10 פער ק"ג לאזע אין געפאקט. פיר צופריעדע-הייט ווירד גראנאמירט. ביי

רוסישער טהע

L. Apermann, Brody.

תעודות האינסטיטוט של הממשלה לבדיקת מאכלים בדרך חימי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamicepe“ w Krakowie czekolada, została poddana ścisłemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegykeresleti állomás Budapest, II., Oszlop-utc.

Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

לתועלת רבים.

רבים מהוך קוראינו שאלונו על ארות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול, שיש בה חשש שומן של חויר או של נבלה ושיפה. ואחרי שאין ביד הסוחרים כחכי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים קצת מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשהמש בשאקאלאדע וינזרו לגמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה בלי שום הערבות שומן מן החי. על בן פרחנו לעשות חפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik LEMBERG.

הסירנו את הפירכא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוטות של הממשלה בלכוב ובבודפסט לבדיקת המאכלים בדרך חימי ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום הערבות שומן מן החי ולא כל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נכונה לשלם עשרים אלף בתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נותרת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך חימי בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנדפסה בזה ככהכה וכלשונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא וכמסיה לפי המו והרוצים לשמש בשאקאלאדע כשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נוכל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.** וגם בלא זה נכון כי יבכרו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הכסף מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת בטוב סחורה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לבכר תמיד סחורת חוץ, אף שסחורה כזאת ממש נעשה בארצנו. מוציאי לאור את המצפה.

כסף חדש = Argent plaque

אני שולח לכל קצוי ארץ ואיים רחוקים במחיר מצער, להתחרות נגד כל בתי חרושת, וכל החפץ לסחור ולראות שכר טוב בעמלו ישלח משאלותיו ישר בצירוף דמי קרימה על שמי

Jos. Kapelusz, Krakau

12 כפות, מולגות, או סכנים חדים 7 פל., 2 מנורות (Chandeliers) גבוהות 27 צנטימטר 2.60 פל.; 29 צנטימטר 2.85 פל.; 32 צנטימטר 3 פל.; עם בובב ציוני „מגן דוד“ 25 צל יותר; מפותחים ומצוירים ואריות או כוכבי ציון מזהבים 38 צנטימטר 4 פל.; כוס לקידוש מזהב 70 צל.; קנה בושם (Boités à psom) להבדלה, מעשה רשת 65 צל. עץ החיים לסימ מזהבים עם 12 מנורות פעמונים 10.50 פל. כתר תורה, עטרת הפארת בלילת יופי 12 פל. מנורות לחנוכה הרבה מינים מן 1.50 עד 15 פל. ובן כל כלי הבית מינים הרבה מאד, הכל במקח השוה לסוחרים להשתבר בעין יפה. החפץ „בגט“ או קנה בשם לדוגמא ישלח המחיר ונוספות 18 צל, יקבל החפצים חפשי בטוח. בכל מקום שהוא, אות מפותח 3 צל. ואשר לא ייטב בעיני הקונה יקובל חזרה.

כשרה

פלאנצען-בוטמער

די אללער בעסטע ריינסטע פלאנצען-בוטמער ערזעמט פאלשמענדיג שמאלץ עט נאטורבוטמער. אונטערשיידעט זיך פאן אנדערען הענליכען פאבריקאציענען דורך איהרען בוטמערארמיגען געשמאק, מארקע

„PRIMAOL“

הבשר מבד"צ דק"ק קראקא. אויך שפע-ציאליסט אין טראקענעם אבסט-עקספארט.

S. Kragen, Podgórze.

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. טי פובליקום צור קעננטנים, דאס דייע רענא-מירטע לעמבערגער

כשר-זעלכווארענפאבריק

דער פירמא פאסטעט קאמפ. נונמעהר אין דען בעזיטץ דער פירמא

בלאנקשטיין עט פרענקעל

אבערגענאנגען איזט. די פאבריק איזט יעמט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשידענען זעלבווארען-סארטען צו ביליגסטען פרייען. שמעהט אונטער אויפזיכט דעם ביד"צ דפה.

Blankstein & Frenkel,

Lemberg, ul. Gazowa 10.

הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שמראסע 41, באימוף 18 באזשינא 20.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** Dresden und Tetschen a/E. vormalig Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

Gründungs-jahr 1877.

מעבעל-לאגער ערשטען ראנגעס

עמפיהלט זיין רייך אססארטערטעם לאגער פאן שלאף-עט שפייזעציימער, סאלאן-עט הערערענציימער-איינריכטונג-גען. נייעסטע פאסאן סאלידעסטע אויס-פיהרונג צו קאנקורענצלאזען פרייען.

Wolf Kaufmann, Lemberg,
Lukosińskigasse 4.

זיין א ווי דעם נייעם מועדום.

Wyd.: | Naftali Hof. | S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Laze
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

איינציג און אליין, ווערט נור געפרעסט פון קאקאסנים אין דער אייגענער פאבריק אונטער שמרענג היגיענישער השגחה.

צערעס-שפייזע-פֿעט

ווערט נישט ערצייגט פון אימפארטירטע עהלען, ווי אנדערע פלאנצענפֿעט או דערפאר גיט עס די אלערגרעסטע זיכערהייט, אז עס ווערט געמאכט געזונד-הייטליך און רייך.

די גאנצע פאבריקאציע שמעהט אונטער דער השגחה פון הרה"ג מויה שמחה פרענקל פון פאדגורזע.

געארט שיכט אקציעז-געזעלשאפט

אויסג אן דער עלבע.

אבטיילונג נעהרימטעלוערקע „צערעס“.